

Reklamáció

Szerette a munkáját. Ezt manapság nem szokták bevallani, a munkát szapulni kell és unni mindenekelőtt. De ő nem törődött a divattal, szégyenkezés nélkül bevallotta, hogy ha még egyszer születne, akkor is ezt a pályát választaná, ebben a városrészben, ebben a helyiségben ugyanezek között a bútorok között. Egyszerű, áttekinthető munka volt, s bár nem kellett hozzá magasabb iskolai végzettség, félig-meddig szellemi foglalkozásnak is tekinthette.

Reggel fél nyolckor, de inkább néhány perccel fél nyolc előtt eltávolította a védőrácsot a helyiség ajtaja és kirakatablaka elől, majd a Zárva táblát megfordítva jelezte a járókelőknek, hogy az üzlet nyitva tart a jelzett időben fél nyolctól négy óráig, délben félórás ebédszünettel. Aztán sorban kinyitogatta a fiókokat, amelyekben a pénzt, illetve a felírótömböt tartotta, indigót helyezett a tömb következő két, még érintetlen lapja közé, aztán várta az árut és az ügyfeleket. Az áru többnyire nyolc óra után érkezett, az ügyfelek különböző időpontokban. Az áru érkezését autóduda, az ügyfeleket az ajtón megcsörrenő Nyitva tábla jelezte. A sofőr egy rakodó segítségével behozta az egyforma fehér csomagolópapírba burkolt árut, és hosszú rúdon a kényesebb, nem csomagolható holmikat. Ő mindet átvette annak rendje-módja szerint, elvégezve a szükséges adminisztrációt. Ha a helyiség üres volt, s nem kellett sietni az ügyfelek miatt, rámosolygott a sofőrre, és megkérdezte, van-e sok mára? A sofőr gondterhelt, összegyűrt ember volt, csak sóhajtozott, hogy így meg úgy, mindenki a húzós lovat üti. — Jaj kezicsókolom — mondta a sofőr —, magának a legjobb a világon. Csak ül ebben a szép tiszta üzletben, és írja a cédulákat.

— Nem panaszkodhatom — válaszolta szerényen, de azért egy kis büszkeséggel, mert a jó sorsot is ki kell érdemelni, s ha neki ilyen szerencsét adott az élet, hát bizonyára megérdemelte.

A rakodók fiatal suhancok voltak, és mindig váltogatták őket, velük tehát nem beszélgetett, nem illett volna a korához. De a sofőrt néha még fekete-kávéval is megkínálta, két szimplára osztva szét a termoszba öntött kávéadagját. — Nem baj, legalább nem rontja a szívem.

— Csak nem beteg az az aranyos jó szíve? — kérdezte a sofőr, részvétellel vizsgozva a szíves kínálást, s erre lehetett bólogatni, hogy de bizony, rakoncátlankodik néha, tavaly is kiírták vele három hétre, még a kórházba is beutalták, de hát nem hagyta a családot, inkább otthon — már amit otthon lehet egy asszonynak — pihentette magát.

— Elhasználódunk kezicsókolom — vonta le tanulságnak a sofőr —, könnyű munka, nehéz munka, elhasználódunk, ez az igazság. — És ez valóban olyan igazság volt, ami után indulni kellett, mert ennél okosabbat úgyse mondhattak egymásnak.

A szívéről azért az ismerősebb ügyfelekkel is elbeszélgetett, különösen frontbetörés, nagy lehülések és felmelegedések idején, már az idősebbjével, akinek a kialvatlan szeméből, fakó arcából olvasta le, hogy sorstársak a betegségben. A világért se akarta feltartani őket holmi fecsegéssel, ki nem állhatta az olyan asszonyokat, akik még az ágybeli panaszait is magukkal vonszolták a munkahelyükre; s mindig csak annyi beszédet engedett magának, ami kiktartott a gombok lenyírásáig vagy addig, amíg fölírta olvasható, gömbölyű betűkkel, hogy „Foltos, kissé kopott szürke felöltő, 44 forint”. Volt például egy maga korabeli asszony, ezerfelé járt az esze, ezt se csináltam meg, az is hátravan még, s hozzá is úgy szaladt be egy-két darabbal a reggeli vásárlás még az unoka sétáltatása között, hogy vele szót válthasson.

— Hát mit szól? — mondta az asszony, és csak mutatott kifelé a kezével.

— Egész éjjel forgolódtam — sóhajtott vissza.

— Gondoltam. Mikor a második altatót bevettem, maga jutott eszembe. De az altató is olyan nekem, mint a semmi.

— Így van. Megszokja a szervezet. Én is mondom az orvosnak, változtassunk rajta, mert a régi semmit se ér.

— Persze nem hiszi?

— Nem hát. Kinevet.

— Az enyém is ilyen. Fiatal?

— Majd a fiam lehetne.

— Ez a mi orvosunk is. Nem tudják még ezek...

— Nekem mindig itt kezdődik a fejemben.

— Elöl?

— Inkább lent a tarkómnál.

— Látja, nálam meg itt a két szemem között. Mintha összeakadna a két szemem. Hallott még ilyet? A lányom persze azt hiszi, szimulálók.

— Legjobb nem is szólni.

— Ahogy mondja. Az ember maradjon magának.

A kutyás férfi csak nagy ritkán hozott ruhát, havonta váltott ágyneműt. De a kutyát majd mindennap erre járatta, benézett az üvegen, s ha egyedül találta, be is nyitott.

— Nem zavarok?

— Tessék csak, tessék.

— Félek, hogy zavarom. Maga olyan dolgos; én meg... mint afféle nyugodias.

— Annak is eljön az ideje.

— Magácska még várhat rá.

— No-no, hamarabb ideér, mint gondolná.

— Hallom, gyengélkedett a múltkor.

— Öregszem, tetszik tudni...

— Öregség... ugyan kérem. Majd ha az első emeleten már így jár ki-be a melle, a feje vizes lesz, az arca is csupa verejték... a szomszédok meg ki-
szólnak, hogy mi lelte, tán rosszul van. — Nem, dehogyis kérem, a lépcső, csak a lépcső... mindjárt elmúlik. Pedig nem múlik el, mindennap újra kezdődik. Mindennap előlről.

— Rosszkedvű tetszik lenni máma.

— Az idő, ez a bitang tavasz. Én az ilyen időben... á, beszélni se érdemes róla.

Tíz óra tájban ért ide a postás. A vállalat minden utasítást postán küldött el, a fizetését is harmadikán. Úgy jött, mint a Mikulás.

— Itt a postás, megjött a postás — és szedte elő a zsákjából a semmit érő nyomtatványokat, unalmas körleveleket. Ez se volt már mai gyerek, ez a postás, fájt a lába, és ha nagyon kínoztta a reuma, elüldögélt kicsit valamelyik takaros műbőr széken.

— Adjak egy tablettát? — kérdezte tőle együttérzéssel.

— Ha lenne olyan szíves... nem tudom, jó lesz-e az én bajomra?

— Van nálam sokféle.

— Én azt a Rheoprint szedem.

— Algopyrin?

— Nem bánom. Pyrin — pyrin. Nagy különbség nem lehet köztük. Nem igaz? — és ránevetett, mert vidám beteg volt, nem hagyta el magát.

Délben a mosdóhelyiségben bekapcsolta a villanyrezsót, és rátette az ételhordó alsó lábosát. Egytál ételt hozott magával a körülményes melegítés miatt, így is beletelt negyedóra, mire meglangyosodott az étel. Akkor átfordította a Nyitva táblát úgy, hogy a Zárva legyen az utca felé, és kulccsal is bezárta az ajtót. Nem attól félt, hogy megzavarják ebéd közben, de a vállalati házirend előírta a félórás ebédszünetet, be kellett tartani. Ha reggel nem kínálta el a kávéját, még maradt valamennyi a termoszban, azt megitta, hogy ne legyen főzelékizű a szája. Aztán belenézett az újságba is, amit reggel hozott magával otthonról. A helyi lapot és a Nők Lapját járatták, a Nők Lapját eltette hét végére, az olyan jó vasárnapi újság volt, el lehetett vele tölteni azt a kis időt, ami a mosogatás után még megmaradt a vasárnapból. A gyerekek kinevették, minek hurcolja magával az egész újságot, elég volna az apróhirdetést meg az anyakönyvi híreket, pedig nem volt igazuk, mert a politika is érdekelt, hogy ki hova utazott, és mi van már megint szegény vietnamiakkal.

A délután legtöbbször gyorsan eltelt, jöttek az ügyfelek, mutatták a papírt, lejárt a három hét, ő meg adogatta a polcra a csomagokat, egy hosszú kampós végű bottal leemelte a ruhákat. „Parancsoljon!” „Köszönöm!” „Kaptam száz forintot... negyven, ötven, hatvan... igen, rendben és egyszáz.” „Hogy tetszik mondani? Bennemaradt a folt? Sajnálom, igazán... itt a központunk címe, szíveskedjék befáradni a panasszal. Telefonszám? Hogyne, természetesen.” „Máris adom kérem, egy kis türelmet.” „Igen, azonnal itt vagyok. A cédulát ugye megkaptam?” „Köszönöm, nagyon kedves!” „Viszontlátásra, Úram bármikor fél nyolctól négyig, félórás ebédszünettel.” „Ágyneműt csak kilóra, asszonyom. — Sürgősen, már hogyne lehetne, hét végén tessék benézni.”

Délután jöttek az áruért is. Ugyanaz a sofőr, de most nem jutott idő beszélgetésre. Csak összerosolyogtak, hogy megint elmént egy nap. Végül megszámolta a pénzt, elszortírozta címletek szerint, az aprópénzt papírba csavarta és egyforma gurigákat csinált belőle. Aztán elfordította a táblát, visszahúzta a védőrácsot az ajtó és a kirakatablak elé, bekattintotta a lakatot, és indult a fekete cipzáros táskával a postára. A visszafelé út már a családé volt, a cipzáros táská üresen lapult a hóna alatt, a bevásárlószatyor meg kidagadt a kenyértől, tejesüvegtől.

Tavaly múlt tíz éve, hogy a vállalatnál dolgozott, decemberben megkapta az ezüstkoszorús törzsgárdajelvényt.

Ha figyelmen kívül hagyjuk, hogy altatóval aludt — hisz már ő se gondolt rá —, másnap reggel nyugalmas éjszakát tudhatott maga mögött, és ismét könnyű szívvel, tiszta lelkiismerettel foglalta el helyét a műanyag borítású pultnál, a takaros, forgatható műbőr karosszékekben.

Az áru késett, és kedves ismerősei se látogatták meg. Ez a nap valamivel unalmasabban kezdődött, mint a többi, de az ő korában az unalmat már nyugalomnak hívják, s nem róják fel az életnek, ha a szükségesnél többet mér belőle.

— Bolondokháza — mondta a sofőr fél tíz felé, és törölte a homlokát. — Tisztára bolondokháza. Maga nem tudja, micsoda jó dolga van itt, egyedül. Hogy mit állok én ki reggeltől estig. — És le se ült, csak nyújtotta az átvételi papírt, odakint pedig csúnyán káromkodott a rakodóval. Mindjárt utána jött a postás.

— Itt a postás, megjött a postás.

De szót se válthattak, mert ketten is álltak a cédulájukkal, és látszott rajtuk, hogy nagyon sietnek.

— Tegye csak oda, postás bácsi, a kisasztalra.

Egy nyomtatvány volt — valami vöröskeresztes papír a véradásról — meg egy levél a vállalat bélyegzőjével. A nyomtatványt félrerakta, egész köteg volt belőle, jó sok száraz papír a téli begyűjtásokhoz. A levelet ollóval bontotta fel, hogy épen maradjon a boríték, hivatalos írás, vigyázni kell vele.

„Felhívjuk átvevőinket, hogy ügyrendünk ésszerűsítése folytán f. hó 15-től a reklamációkat a felvevőhelyeken keresztül bonyolítjuk le. Az ügyfél panaszával a felvevőhelyet keresi fel szóban vagy írásban, az átvevő pedig köteles a panaszt központunk felé továbbítani, annak eredményéről az ügyfelet értesíteni és mindkét fél meelégedésére a vállalati érdek szem előtt tartásával köteles eljárni a vitás ügyekben.”

A fogalmazás nem volt egészen világos, de igazgatói aláírás szentesítette, kétség sem férhetett hozzá, hogy ésszerű és fontos utasításról van szó, amelyet bizonyára felsőbb szempontok indokolnak. Csupán a végrehajtás módját nem értette, hiszen érintkezése a központtal eddig a posta útján történt, még az ezüstkoszorús törzsgárdajelvényt is postán juttatták el a hozzátartozó dícsérő oklevéllel együtt. Telefont nem szereltek az üzlethelyiségbe, a környéken mindössze a kispostán volt telefon, meg innen három utcára az orvosi rendelőben. A központ mindaddig semmi jelét nem adta, hogy az átvevők észrevételeire igényt tartana, körleveleire választ, jelentést, esetleges megjegyzést várna. Évenként egy, néha két alkalommal revizort küldtek a felvevőhelyekre, aki ellenőrizte az adminisztrációt, átnézte a fehér, rózsaszín és világoskék papirokat, számba vette a leltári tárgyakat, följegyezte az átvevők kéréseit, illetve panaszait. Ezeknek a följegyzéseknek később nyoma veszett, legalábbis nem emlékezett rá, hogy kérelme teljesítéséről vagy elutasításáról valaha is értesítették volna. S mivel az új esztendőben új revizor érkezett, aki legföljebb névről ismerte a régit, már évekkal ezelőtt leszokott róla, hogy kérjen vagy panaszkodjék, sőt arról is, hogy korábbi kérelmei vagy panaszai sorsáról érdeklődjön. S bár a központ címét, telefonszámát számtalan alkalommal elmondta az ügyfeleknek, ő maga — amióta a központ a belvárosból kiköltözött — soha ott meg nem fordult, s telefon-összeköttetésbe se lépett a vállalat dolgozóival.

Nem gyötörte magát azonban hiábavaló kétélyekkel. Majd kialakul — gondolta megenyhülve, és a többi hivatalos irat között elhelyezte a fenti rendelkezésről szóló körlevelet.

És valóban kialakult. Amint ugyanis a reggeli szállítmányból az első csomagot fölbontotta, az ügyféllel egyszerre meredtek rá arra a formátlan, sötét-szürke olajfoltra, amely mindjárt az ágyneműhalom tetején éktelenkedett.

— Hát ez? — kérdezte az ügyfél —, évek óta mosatok itt, de ilyet még... — És nézték, és szörnyülködtek, és nem értették, mi történt.

A legkézenfekvőbb megoldást választotta. Maga elé simított egy ív cégjelzéses papírt, és olvasható betűivel ráírta: Reklamáció. Mivel a 'központ' elmulasztotta, hogy utasításához megfelelő úrlapokat mellékeljen, nyilván az átvevők leleményére bízta, hogyan birkóznak meg új feladatukkal. Ő pedig nem hagyta magát. A papír szélére sorszámot írt, és mellé a következőket: „Egy darab fehér dunnahuzat P 4322 jelű — nagy kiterjedésű olajfolt.” A második reklamáló P 4374 jelű lepedője már automatikusan került fel a papírra, a nagy kiterjedésű olajfoltot pedig csak macskakörmözní kellett.

Mire a sofőr megérkezett, hogy beszállítsa a szennyes ruhát, a papír közepén és a 9-es sorszámnál tartott.

— Mi történt maguknál? — kérdezte a sofőrt. — Elöntötte az olaj a mosodát?

De a sofőr semmiről se tudott, sőt azt se vállalta, hogy a reklamálópapírt személyesen vigye a központba, vigye csak a posta, annak ez a kötelessége.

A pénzzel együtt tehát egy levelet is postára adott, és azontúl mindennap újabb levelet, mert a nagy kiterjedésű olajfoltok, mint a ragály, terjedtek a csomagokban.

Az adminisztráció meglehetősen földuzzadt, hiszen a panaszokról másolatot is készített, de ellentétben az ágyneműkkel, a lelkiismerete változatlanul tiszta maradt, a kötelességét mint tíz éven át mindennap, most is teljesítette. Mégis — bár ő maga semmiféle mulasztást nem követett el — hét végére az ügyfelek idegesek lettek, naponta benéztek az üzletbe, sürgették, hogy mi lesz már, zörög a férj, haragszik az anyós, nincs miből ágyat húzni a gyerekeknek. Ő pedig türelemre intette őket, széttárta a karját: „Sajnos” mondta, és „el-nézést kérek” és „tessék hét elején érdeklődni.”

Következő hét szombatján aztán a déli zárás előtt megjelent egy bőrkötényes, sörszagú férfi, bőrkötény meg gumicsizma nélkül megvolt egy mázsa, és hatalmas vörös kezével hadonászni kezdett az orra előtt. Most már igazán megijedt. Az asszonyok még csak elfogadták, hogy ő nem tehet róla, és nem rajta múlik, de a sörszagúnak hiába magyarázott, az csak kiabált és rendőrrel fenyegette.

— Nem tudhassuk mink azt, mit írkal maga a papírra. Hátha a szemétkosárnak írkal, az ágyruhát meg hazahordja!

Ez már becsületbe vágó gyanúsítás volt, soha még hasonló inzultus nem érte, nem is tudott mit kezdeni vele. Mindenesetre oda volt a tiszta lelkiismeret, a békés újságolvasás, a barátságos eszmecsere holmi meleg és hideg frontok betöréséről — egyszóval oda volt a nyugalom. A gyerekek odahaza azt tanácsolták, menessen expresszlevelet a központba, és sürgesse meg az ügyintézését. Menesztett. Megsürgette. Válasz azonban így sem érkezett, s a sofőr, aki a reklamációs csomagokat szállította, csak megvonta a vállát.

— Ki tudja ezeknél? Némelyik egész nap kávézik meg pletykál. A másik közben beleszakad a munkába.

„Az üzlet minden délután megtelt reklamálókkal, és egyre többen mondták, hogy jó lesz odacsapni. Délutánonként, mikor a cipzáros táskával a posta felé tartott, furcsa szorongást érzett a gyomrában, és a mellékutcáknál gyorsabbra fogta a lépést.

Aztán elhatározta, hogy telefonál. A kollektív szerződésben biztosított ebédszünetet áldozta fel erre a célra, enni úgyse bírt a gyomoridegességtől. A villanyrezsót tehát be se kapcsolta 12 órakor, sietve kiitta a maradék kávéját, bezárta a fiókokat, megfordította a táblát, behúzta a védőrácsot, rákattintotta a lakatot, és ahogyan csak telt beteg szívétől, szaladt a postáig. A számot fejből tudta. Amint az egyetlen telefonkészülékhez hozzájutott, sebesen tárcsázott. Szaggatott bűgös felelt a készülékből. Még két-három gyors egymásutánban megismételt kísérlete végződött kudarccal, addigra már többen gyülekeztek a csak félig fedett kis fülke körül, szügyellte tovább várakoztatni őket, ráadásul az ebédidő is végéhez közeledett.

— Nem sikerült? — sajnálkozott az ismerős postáskisasszony — valami fontos?

Tulajdonképpen szívesen elpanaszolta volna, mennyi bajt zúdított rá a központ új rendelkezése, de a készülék felszabadult, még egyszer, utoljára lecsapott rá. Ezúttal sikerrel. Megnyugtató, normális csöngetést hallott, s némi várakozás után egy lusta női hang a vállalat teljes nevével jelentkezett. Csak most kapott észbe, hogy fogalma sincs, kihez kell fordulni ezzel a dologgal. Ijedtében dadogni kezdett:

— Kérem szépen — fogott hozzá körülményesen —, én a 18-as átvevőhely dolgozója vagyok, igen, a 18-as átvevőhely, nem tetszik érteni? És most már kiabált: A 18-as átvevőhelyről azt szeretném megtudni, azt szeretném... — apró, ideges bűgös: „A 641-324-et vidéknek bontom”, és kész, szétkapcsolt.

Szaladni kellett visszafelé is, hisz a fél óra letelt, s ki tudja, mire magyarázzák késését a felbőszült ügyfelek.

Másnap kora reggel próbálkozott, nyitás előtt. Mondókáját még hajnalban megfogalmazta, nehogy már a telefonközpontnál elakadjon az ügye. Megint nem járt szerencsével. A vonal ugyan szabad volt, s a tegnapi lusta női hang már a második csengetésre válaszolt, de... „az irodát nyolc óra után tessék” — mondta a lusta női hang, és katt és kész, letette a kagylót. Maradt az ebédidő. Óvatos előrelátással — de mondhatnánk balsejtelemnek is — magával se hozta az ételhordót, két szelet kenyér közé szalonnát vágott, s az üzlet meg a posta között bekapott néhány falatot. Ebédidő lévén, ma a lusta női hangot egy rekedt, öreg férfihang helyettesítette. Háromszor is megkérdezte, kit keres. „Nekem a névet tessék mondani, hogy Kund elvtárs vagy Sajó elvtárs, vagy mit tudom én...”

De ő se Kund, se Sajó elvtársakat nem ismerte, és csak hajtogatta a magát: Szíveskedjék a reklamációt, a 18-as felvevőhelyről jelentkezem.

— Nincs itt semmiféle reklamáció — mérgelődött a rekedt férfihang —, tessék egy fél óra múlva hívni, addigra visszajön a kartársnő.

Egészen reménytelennek látszott, hogy munkaidőn kívül, a nyitvatartási idő megsértése nélkül tehessen valamit az ügyfelekért.

— Ugyan mit izgatja magát? — biztatta könnyelműsége a postáskisasszony is —, bezárja a boltot, és újra kezd fél óra múlva. Nincs ott olyan forgalom.

Nagy nehezen rászánta magát, elvégre az ügyfelekért teszi. Előzőleg azért alaposan körülnézett, nem tűnik-e fel éppen most valami revizor külsejű em-

ber vagy egyike a felfigyelt reklámolóknak, akinek aztán első dolga lenne panaszt tenni ellene a központnál, és akkor... nos akkor senki se állhatná útját a lavinának, mely az ő jó hírnevét, emberi tisztességét örökre maga alá temetné.

Ráadásul az egyetlen telefonkészüléket egy mindenre elszánt fiatalember kaparintotta meg, aki jól hallhatóan itt és most akart kibékülni megbántott kedvesével.

— Meg fogom magyarázni — mondta a fiatalember beszélgetőtársának egy hosszabb monológja után —, addig innen el nem megyek, amíg ezt nem tisztázzuk.

A tisztázás során egyre több név merült fel, bizonyos Jósikák és Jucik meg Dzsoni is, aki mindent bizonyíthat, Ribi nem tud az ügyről, őt hiába kérdezik, viszont Lilike annál kimerítőbb felvilágosítással szolgálhat, nem beszélve Apuciról, aki végképp szavahihető, legjobb lesz, ha egyenesen Apucihoz mennek, nála az igazság, de most nem lehet, Apuci nyomja a melót, ilyenkor nem ajánlatos zavarni, a dolog azonban nem tűr halasztást, elő kell keríteni Dzsonit és Anitát, igen, Anitát, bármilyen furcsa...

Ennél az Anitánál nem bírta tovább, megkocogtatta a plexiablakot.

— Fiatalember, nekem életbe vágó... nagyon kérem.

Az ifjú dühösen legyintett, valamit morgott is, amit persze a vonal túlsó oldalán megint csak nem értettek.

— Semmi — ordította —, egyáltalán semmi, csak egy öreglány majrénik itt mellettem.

Nem, ezt már nem kívánhatták tőle az ügyfelek, hogy ilyen sértéseknek kitegye magát.

A délutáni reklámolóknak őszintén föltárta a helyzetet: Egyszerűen képtelen összeköttetést találni a központtal, leveleire nem válaszolnak, telefonhívásai eredménytelenek maradnak, próbálkozzanak talán személyesen, ő — pillanatnyilag — tehetetlen.

— Rendben van — mondta az alapjában békés természetű kutyás férfi, aki közben szintén a panaszosok sorába került. — Próbáljuk meg személyesen. Elvégre a kartársnőt reggeltől délutánig ideszögezi a kötelesség.

Jóindulatú segítőkészségének aztán meg is lett az eredménye. Három nap múlva megérkezett a levél — a központ levele. Két sor volt mindössze. „Figyelmeztetjük átvétőnket, hogy munkaköri kötelességének, nevezetesen az ügyfelek részéről felmerült panaszok megválaszolásának haladéktalanul tegyen eleget.” Dátum. Olvashatatlan aláírás. Kétszer elolvasta magában, egyszer hangosan, és még egyszer hangosan a kutyás férfinak. Este pedig kívülről fölmondta a családnak is: „Figyelmeztetjük átvétőnket, hogy munkaköri kötelességének, nevezetesen az ügyfelek részéről felmerült...”

Fél nyolckor kinyitott. Megvárta az árut, aláírta a papírt, aztán ismét bezárta a fiókokat. Cédulát akasztott a Zárva tábla fölé — „Azonnal jövök” — és indult telefonálni. Taktikát változtatott. A központnak nem fedte föl kiletét, csupán annyit mondott röviden és határozottan: — Reklamálni szeretnék, kérem, kapcsolja az illetékest.

— Kicsodát? — kérdezte a lusta női telefonközpont.

— Az illetékest — ismételt keményen.

— Miféle illetékest?

— Aki a reklamációkkal foglalkozik.

— Tessék várni. — A telefonközpont elbizonytalanodott. Kattogtatta a készüléket, és újra beszólt:

— Tessék maradni... keresem.

Kis idő múlva újabb női hang kiabált a kagylóba.

— Kit tetszik?

— A reklamációt.

— Itt nincs semmiféle reklamáció.

— Akkor tessék nekem kapcsolni...

— Mit akar?

— Ki foglalkozik az ügyfelek panaszaival?

— Panaszokkal?

— Igen, az ügyfelek panaszaival.

— Várjon. Megkérdezem.

Biztató surrogás hallatszott, aztán:

— Itt Bélteki.

Most már ő is bemutatkozott. Még be se fejezhette a második mondatot, mikor Bélteki félbeszakította.

— Az ügy, sajnos, nem rám tartozik.

— De hát kire?

— Ön azt állítja, hogy több mint tíz éve vállalatunk dolgozója.

— Azt állítom? Ez kérem tény, tessék utánanézni.

— Vállalatunk dolgozói tudják, hogy én ilyesmivel nem foglalkozom.

— Az ügyfelek rámtörlik az ajtót...

— Hívja a rendőrséget — és Bélteki lecsapta a kagylót.

Még egyetlen lépése volt hátra, az utolsó. És arra is rászánta magát. Lesz ami lesz, másnap nem nyitja ki az üzletet, jöhet az áru, jöhet a revizor... itt emberelétről van szó, az ő életéről. Beletapostak a női büszkeségébe, kétségbe vonták az emberi tisztességét, és kérdésessé tették, hogy az a munka, amit tíz éve legjobb tudása és lelkiismerete szerint csinál, amiért törzsgárdajelvényt és dicsérő oklevelet kapott, szóval hogy ez az idő és ez a munkaviszony fennállt-e egyáltalán, létezett-e tehát ő, mint dolgozó és mint ember az elmúlt tíz esztendőben.

A villamosmegállónál döbbsen rá, hogy nem tudja, egyszerűen fogalma sincs róla, merre van a minden cégjelzéses papíron feltüntetett Hattyú utca. Hattyú utca 17. — ha egészen pontosan fejezte ki magát. Kikeresett egy idősebb járókelőt, az biztosan őslakó, eligazodik az utcanevek között.

— Hattyú utca — forgatta meg szájában a nevet az idősebb járókelő —, várjunk csak. És meditálni kezdett: — A Belvárosban biztosan nincs, arra minden utcát ismerek.

Nem hiányzott sem a jóindulata, sem a szükséges szabad ideje, hogy alaposan meghányja-vesse a dolgot: — Arra lejjebb, a Bénitelepen, emlékszek ilyen madár nevű utcákra. Például van arra Fácán utca meg Gyöngytyúk utca is, de éppen Hattyú...

Igyekezett búcsút venni tőle, és most már sietősebb s valamivel fiatalabb járókelővel próbálkozott.

— Nem vagyok idevalósi — vetette oda a megkérdezett csak úgy menetközben.

Bevillamosozott a centrumba, és sorba kérdezte a villamosvezetőket. De arrafelé — úgy látszik — nem járt villamos. Már beleizzadt a sikertelen erőfeszítésbe és a tudatba, hogy a Zárva tábla háromnegyedórája illegálisan függ

a védőrácscsal megerősített üzletajtón. Végre mentőötlete támadt. Bement a vállalat legközelebbi felvevőhelyére, és mint valami kívülálló, mint valami ügyfél, a központ címe után érdeklődött.

— Hattyú utca 17. — vágta rá gondolkodás nélkül az ismeretlen kolléganő, aki ugyanolyan barátságosan mosolygott rá, mint ő szokott az ügyfelekre.

— És tessék mondani, merre találok ezt a Hattyú utcát?

A kolléganő tanácstalanul ismételte: — A Hattyú utcát? — aztán újra felderült: — A sofőrünk azonnal itt lesz...

— Nem, nem, köszönöm — háritotta el az egyetlen kézenfekvő megoldást, hiszen a sofőrt — no lám, mire vezet a pánik — ő is megkérdezhetné volna még odakint a saját portáján. Itt azonban, a más boltjában, az idegen szerepében nem találkozhatott vele. Lődörgött tovább a villamossínek között, szégyellt újabb járókelőket leszólítani. A váltóknál régóta piszmogott egy öregember, hosszú vasbottal nyitogatta a váltókat, és egy vödörből fekete folyadékot lötyögtetett rájuk. Időnként fölegyenesedett és végignézett rajta. Feszélyezte az öreg gyanakvó szeme, ugyan mit képzel róla ez az ember, és egyáltalán milyen képe lehet neki, hogy így lehet rá nézni alulról felfelé, mint egy huligánra, akit szemmel tartanak. Elfogyott a türelme, megszólította az öreget.

— A Hattyú utcát keresem... nem tudja, melyik villamossal jutok el oda?

— Semelyikkel — mondta az ember, és tovább piszmogott.

— Arra nem jár villamos?

— Arra nem.

— Gyalog kell menni?

— Lehet úgy is, ha nem fárad el.

— Messze van?

— Kint a rampánál.

Ettől ugyan nem sokat okosodott, de kétségkívül nyomon volt.

— Merre induljak?

-- Legjobb, ha kimegy a buszhoz, a 12-es elviszi a rampáig. Onnan öt perc járás, nem nagy dolog.

Örömeiben egy csomó aprópénzt nyomott az öreg kezébe, pedig nem volt szokása a prédálás. Most azonban mindennél fontosabb lett számára, hogy megtalálja a Hattyú utcát. Tíz órára meg is találta. És benne a vállalat központját, egy hosszú elpiszkolt régi épületet meg egy újabb neonfényes irodaházat. Hattyú utca 17. Aztán mindjárt a portásnál elakadt megint.

— Miféle reklamációt? — nézett át rajta a hivatalos tényérsapka.

— Ahol a panaszokkal foglalkoznak.

— Beszéljen magyarul. A szakszervezetet keresi?

— Nem, dehogyis — szabadkozott kétségbeesetten, és elszánta magát, életében először, a hazugságra.

— Tetszik tudni, kimosták az ágyneműmet, de összekenték olajjal.

— Reklamálni az átvevőnél kell.

— Próbáltam ott is. De az átvevő nem tudja kivenni az olajat.

— Idebent nem foglalkoznak az ügyfelekkel. Nekünk ki van adva, hogy a panaszosokat vissza kell küldeni az átvevőhöz.

— Kérem, én órák óta keresem ezt a Hattyú utcát. Én innen addig nem tágitok, amíg valami felelős emberrel nem beszéltem.

Önmagát is meglepte, milyen szilárd, ellentmondást nem tűrő a hangja. Nyilván a portás is meghökkent, mert telefonálgatni kezdett. Előbb valami Gizikével beszélt, onnan átkapcsolt egy bizonyos Arankához, Aranka átpaszszolta Béltekiné. És Béltekinél ismét megfeneklett az ügy. A portás a fejét vakarta.

— Hát... tudja mit? próbálkozzon személyesen. Második emelet, balra, titkárság. Adok egy belépőcédulát.

A belépőcédula megerősítette az önbizalmát. Úgy érezte, ezzel végre hivatalos útjára terelte az ügyet.

A titkárságon sokan várakoztak, egy festett szemű fiatal nő tartott rendet köztük.

— Mit akar? — szólt rá ingerülten, miközben a kávéfőző tetejét csavarta. — Azt se tudom, mihez kapjak. Bizony isten, nem lehet ép ésszel végigcsinálni.

— Szegény — gondolta őszinte részvétellel —, szegényke. Milyen fiatal és máris mennyi gondja van.

De azért nem mondhatott le róla, hogy a panaszát előadja. Hozzá is kezdett. Csöndesen, szerényen, visszahúzódva önmaga jelentéktelenségének fedezékébe. A nő értetlenül nézett rá.

— Micsoda?

— Kérem szépen... — ismételte türelmesen —, én a 18-as felvevőhelyen dolgozom, tíz éve vagyok a vállalat alkalmazottja...

— Első emelet, 3. — mondta szemrebbenés nélkül a titkárnő. — Mit zaklatnak engem?

Engedelmesen ment az első emeletre. Első emelet, 3. Hosszú keskeny irodahelyiség, sok-sok íróasztal. Az egyiket kinézte magának. Gazdája a telefonkönyvet lapozgatta, de úgy tűnt, ezt is unalmában csinálja, egy idő múlva abahagyta, és betétet cserélt a golyóstollában.

— Én a 18-as felvevőhely dolgozója vagyok — állt meg előtte —, hetekkel ezelőtt beküldtem az ügyfelek panaszát...

— Rossz helyen jár — szakította félbe a tisztviselőnő —, mi a személyzeti ügyekkel foglalkozunk.

— Akkor tessék engem útbaigazítani.

— Én? — nyitotta kerekre szemét a tisztviselőnő —, mármint én?

— Kérem, én próbálkoztam levélben, aztán telefonon, most itt vagyok. Az nem lehet, hogy senki se tudjon útbaigazítani.

— Menjen a titkárságra.

— Onnan jöttem.

— Akkor a portára.

— Ott is voltam.

— Akkor... — a nő széttárta a karját —, menjen haza.

— És mi lesz az ügyfelekkel? Engem naponta zaklatnak, gyanúsítanak, még fenyegetnek is...

— Ha panaszt tett, várjon a válaszra.

— Hiába várok. Mit mondjak az embereknek?

— Ez nem az én dolgom. — A tisztviselőnő felállt, jelezve, hogy nincs több ideje, de azért még adott egy jó tanácsot: — Ha ideges, szedjen Andaxint. Bár a Seduxen még jobb.

Végignézett a glédába állított íróasztalokon. Mindegyikhez tartozott egy tisztviselő, leginkább nők, de egyik se nézett rá, egymással voltak elfoglalva.

Valahol a szoba végében fölfedezett egy fiatalembert. Elébe állt. — Itt is a személyzeti ügyekkel foglalkoznak? A fiatalembert meglepte a kérdés, fölpillantott az írógépről, és azt mondta:

— Természetesen. Adja be írásban.

— Már beadtam.

— Helyes — bólintott a fiatalember, és két mutatóujjával billegtetette a betűket. Egészen közel hajolt hozzá: — Beadtam, de nem kaptam választ.

Közlése azonban már nem jutott el a tisztviselőhöz, mint ahogy csupa süket ülhetett körülötte, hisz már harmadszor ordította: — Nem kaptam választ! Tetszik érteni?

De erre se szóltak. Végül az egyik asztaltól felállt egy nő, karon fogta és kivezette a szobából. — Pszt — figyelmeztette suttogóra fogott hangon — itt dolgoznak.

Visszalépcsőzött a titkárságra.

— Az igazgatót keresem — kiabálta a titkárnő fülébe.

— Már megint maga? — a nő méltán háborgott. — Nem vagyok köteles ezért az 1500 forintért...

A várakozók közül mindjárt ketten is a segítségére siettek, körülállták, mintegy a testükkel védték a betolakodó ellen.

— Az igazgató nem ér rá — mondta az egyik.

— Megvárom.

— Tárgyal — mondta a másik. — Utána értekezlete van, mi valamenynyien őt várjuk.

— Itt maradok az értekezlet végéig.

— Délre külföldi vendégek érkeznek.

— Aztán Pestre viszi a kocsi.

— Itt ülök holnapig.

— Holnaptól szabadságon lesz — mondta a titkárnő —, a tengerpartra utazik.

— Akkor engedjenek a helyetteséhez.

— Házon kívül van.

— Valaki... egy ember csak akad ebben a nagy házban, aki meghallgat... Nem magam miatt... az ügyfelekről van szó... kártérítést követelnek.

Az utolsó szavakat már csak a folyosón elsiető mindenféle emberek hallották, mert közben föltűnés nélkül kitétték a titkárságról.

A földszinten elhaladt egy ajtó előtt, amire nagy fekete betűkkel ezt írták: Sz. B. IRODA. Mélyet lélegzett, rendbe hozta szétzilált ruházatát, és bekopogott. A törzsgárdajelvényhez mellékelt dicsérő oklevélből tudta a titkár nevét. Kovácsnak hívták. Kovács Emil. Minden ceremónia nélkül bejutott hozzá. Kovács Emil mosolyogva fogadta. Ha nem nézett csomósan zsiros hajára, már-már rokonszenvesnek találta. A napsütötte helyiségben leültették, megkínálták cigarettával — sajnos, nem dohányzott —, Kovács Emil rágyújtott, s csak utána kérdezte meg, hogy mi járatban van. Sőt nem csak megkérdezte, de végig is hallgatta. Ő pedig most már teljes részletességgel előadta a panaszát. Kezdte a körlevéllel. Hisz addig kifogástalan rendben mentek a dolgok. Folytatta az alattomosan támadó olajfoltokkal, amelyek nem csak az ágyneműt, de a becsületét is bemocskolták. Elmondta a sima és expresszleveleket, a hiábavaló telefonálgatást, a szerelmével békülni vágyó fiatalembert, aki majrézó öreglánynak titulálta, kitért a sörszagú bőrkötényesre is, aki

egyenesen az ügyfelek holmijának eltulajdonításával vádolta, kívülről fölmondta a központ újabb levelét, miszerint „Figyelmeztetjük átvevőnket...”. Ismertette kálváriáját, mely a Hattyú utcáig, onnan a portásig, onnan a titkárnőig, onnan az első emelet 3-ig, majd ismét a titkárnőig, végül Kovács Emil szb-titkárig vezetett. És ennél a pontnál megállt, fáradtan ölébe ejtette a kezét, várt. Várta Kovács Emil egyszerű, világos, mindent megoldó választát, amit nyílt mosolygása már sejtetni engedett. Megkönnyebbült szívvel ült a bőrfotelben, Kovács Emil cigarettafüstje finom köddel vont a bútorokat, és őt magát is jótékony fátyollal takarta be. Csak ült és várt. Kovács Emil pedig, — rendületlenül nyílt és biztató mosolygás közben — fölállt a szomszédos fotelből, helyet foglalt az íróasztala mögött, és azt kérdezte:

— Hát akkor... miről is van szó?

A kérdéssel egy időben a cigarettafüst marni kezdte a szemét, s érezte, hogy szoknyája nyirkos lett a műbőr fotelben. Füstmarta szemével már látni vélte azt a kerekded nedvességfoltot, amit fölemelkedve majd maga után hagy az ülésen.

— Mondjam el még egyszer?

— Csak a lényegét, kartársnő.

— A lényegét?

— Igen. Hogy miért fordult hozzánk?

— Hogy miért fordultam?

— Természetesen. Milyen címen kéri a segílyt?

— Kérem a segílyt?

— Temetés, szülés, házasságkötés, költözködés...

— Házasságkötés, költözködés?

— Esetleg rendkívüli költségek...

— ...kivülköltségek?

— No persze. A bizottság majd fölülbírálja a kérelmét. Végtere is az anyagi lehetőségeink végesek, a kérelmezők száma végtelen. Legjobb lenne, ha beadná írásban. Olvasható kézírást is elfogadunk.

— ...selfogadunk...

— Ahogy mondom. Csak ki ne fusson a határidőből. Minden hónap 27-ig. Szóval még van három napja.

— ...romnapja...

Összeszedte magát, és köszönte a jóindulatot. Aztán kihátrált a szobából. A rampánál megvárta a 12-es buszt. Föl se tűnt, hogy 40 percig sétált a megállóban. Hozzászokott a várakozáshoz.

A lakatkulcs, aminek segítségével minden reggel eltávolította a védőrácsot az ajtó és a kirakatablak elől, ott lapult a cipzáras táskában. Az üzletet, tíz éve megszokott munkahelyét, nagy kerülővel, hátulról közelítette meg, s egy sarokház tűzfalához simulva belesett az utcába, amelyből a 18-as számú felvevőhely nyílt. Hosszú sor állt a védőrács előtt. Ott volt a kutyás ember meg a bőrkötényes is, kicsit távolabb pedig az áruszállító kocsinak támaszkodva a sofőr és egy ismeretlen rakodó. A sor végén szerényen, de méltósággal húzódott meg egy zömök, kopasz férfi, szemüveget és kövér diplomata-táskát viselt. A revizor — dobant meg a szíve —, itt van a revizor. Izgagtott, azért még visszafogott zsvaj hallatszott, az emberek csak illendően lökdösték egymást. A kutyás ember intette őket türelemre. — Én ismerem — mondta jó hangosan —, nem emlékszem rá, hogy valaha is elkéssett volna. Példás életű asszony, higgyék el nekem.

— A szíve — szólt bele a sofőr is —, sokat panaszkodott a szívére.

A bőrkötényes hirtelen megelégte a hiábavaló fecsegést. — Be kell törni az ajtót — kiabálta —, majd odabent kiderül a disznóság. A revizor gyorsan behúzta fejét az aktatáskájába, és apró, alig kopogó lépésekkel eltűnt az utca túlsó végénél.

Ebben a pillanatban ő is elhagyta fedezékét, s az ellenkező irányban elindult. A kulcsot, mint egy véletlenül elhagyott papírdarabkát, szórakozottan ejtette az utcakövek közé. Elszürkült, fényevesztett kulcs volt, ki se csillant a kövek hasadékaiból.

A másnapi lapból értesült róla, hogy délután négy órakor vagy néhány perccel négy óra után a védőráccsal lelakatolt 18-as számú felvevőhely előtt sörösüveggel megsebesítettek egy éppen arra haladó 21 éves segédmunkást, és halálra sújtottak egy 12 esztendőös fajtisza boxer kutyát. A kihallgatott tanúk közül azonban senki sem szolgált megbízható útbaigazítással az elkövetők személyére, illetve a véres eseményeket kirobbantó okokra vonatkozóan.

KOPASZ MÁRTA: MIT LÁTOTT A DEMETER-TORONY?